

Geliş: 21.06.2025
Kabul: 24.04.2026

Annelerin Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Düzeyi Mothers' Knowledge and Awareness Level About Child Sexual Abuse

 Dilek Çiftci Baykal¹, Kerime Derya Beydağ²

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Van, Türkiye

² Prof. Dr., Yalova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Yalova, Türkiye

Öz

Amaç: Bu araştırma 3-18 yaş arası çocuğu olan annelerin çocuk cinsel istismarcılarına yönelik bilgi ve farkındalık düzeyleri ve etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipte olan bu araştırma, 1 Mart-4 Nisan 2024 tarihleri arasında 3-18 yaş aralığında çocuğu bulunan 346 anne ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri "Tanıtıcı Soru Formu" ve "Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Ölçeği" ile elde edilmiştir.

Bulgular: Araştırma kapsamına alınan annelerden %38.4'ü şimdiye kadar istismara uğramış birine rastlamıştır. Katılımcı annelerin %69.1'i cinsel istismara uğramış birisinin ne yapması gerektiği konusunda bilgisinin olduğunu belirtmiştir. Annelerin %32.9'u cinsel istismara yönelik eğitim aldığı ifade etmiştir. Annelerin %35.3'ü hem erkek hem de kız çocuğuna, %35'i sadece kız çocuğuna ve %29.7'si ise sadece erkek çocuğuna sahiptir. Annelerin %47.1'inin sadece okul döneminde, %29.5'inin çocuğu sadece okul öncesi dönemde ve %23.4'ünün ise her iki yaş döneminde de çocuğu bulunmaktadır. Araştırma kapsamında yer alan annelerin "Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Ölçeği" toplamının puan ortalaması (100.03 ± 31.781), "Çocuk Cinsel İstismarcılarının Karakteristiği" alt boyutunun puan ortalaması (27.91 ± 10.182) ve "Grooming/İstismar Yöntemleri" alt boyutunun puan ortalaması (72.12 ± 23.346) olarak bulunmuştur. Annelerin öğrenim durumu ile "Çocuk Cinsel İstismarcılarının Karakteristiği" alt boyutu arasında istatistiksel olarak, anlamlı farklılık saptanmış, üniversite ve üzeri öğrenim durumuna sahip annelerin puanlarının lise ve altı öğrenim durumuna sahip annelerden daha yüksek olduğu görülmüştür (p < 0.05).

Sonuç: Eğitim seviyesi düşük olan annelerin, çocuk cinsel istismarcılarına yönelik bilgi ve farkındalık düzeylerinin artırılması için konu ile ilgili olan eğitimlerin düzenlenmesi bununla birlikte daha fazla nitel çalışmaların planlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Cinsel istismar, Anne

Abstract

Objective: This study was conducted to determine the knowledge and awareness levels of mothers with children aged 3-18 years about child sexual abusers and the factors affecting them.

Material and Method: The descriptive and cross-sectional study was conducted between 1 March and 4 April 2024 with 346 mothers with children aged 3-18 years. The research data were obtained with an introductory questionnaire and the Knowledge and Awareness Scale on Child Sexual Abusers.

Results: Among the mothers included in the study, 38.4% had ever come across someone who had been abused. 69.1% of the participant mothers stated that they had knowledge about what a sexually abused person should do. 32.9% of the mothers stated that they received training on sexual abuse. 35.3% of the mothers had both a boy and a girl child, 35% had only a girl child and 29.7% had only a boy child. 47.1% of the mothers had children only in the school period, 29.5% had children only in the pre-school period and 23.4% had children in both age periods. The mean score of the total "Knowledge and Awareness of Child Sexual Abusers" scale was found to be (100.03 ± 31.781), the mean score of the "Characteristics of Child Sexual Abusers" sub-dimension was (27.91 ± 10.182) and the mean score of the "Grooming/Abuse Methods" sub-dimension was (72.12 ± 23.346). A statistically significant difference was found between the educational level of the mothers and the "Characteristics of Child Sexual Abusers" sub-dimension, and it was observed that the scores of mothers with university and higher education were higher than those of mothers with high school and lower education (p < 0.05).

Conclusion: In order to increase the level of knowledge and awareness of mothers with low level of education about child sexual abusers, it is recommended that trainings on the subject should be organised and more qualitative studies should be planned.

Keywords: Child, Sexual abuse, Mother

Nasıl Atıf Yapmalı: Çiftci Baykal D., Beydağ KD. Annelerin Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Düzeyi. Adli Tıp Dergisi 2026;40(1):(82-91) <https://doi.org/10.61970/adlitip.1724290>.

Sorumlu Yazar: Dilek Çiftci Baykal, Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Van, Türkiye
E-posta: dilekbaykal@yyu.edu.tr

GİRİŞ

Çocukluk çağı cinsel istismarı küresel ölçekte yaygın ve ciddi bir halk sağlığı sorunudur. 2023 verilerine göre, dünya genelinde çocuklukta cinsel şiddete maruz kalan birey oranı kadınlarda yaklaşık %18.9, erkeklerde yaklaşık %14.8 olarak bulunmuştur (1). UNICEF verilerine göre, 18 yaşından önce cinsel saldırı veya tecavüze uğrayan kız çocuğu sayısı 370 milyonu aşmakta; temas içermeyen çevrimiçi ya da sözlü taciz gibi cinsel şiddet biçimleri de dahil edildiğinde bu sayı 650 milyon kişiye ulaşmaktadır (2). Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan meta-analizlere göre, dünya genelinde kız çocuklarında 12.7–18%, erkek çocuklarında ise yaklaşık %7.6 oranında ömür boyu cinsel istismar prevalansı gözlenmektedir. Türkiye’de ise yapılan kapsamlı literatür taramalarına dayanan kapsamlı bir derleme çalışması, çocuk cinsel istismarı (ÇCİ) prevalansının %2.8 ile %32.4 arasında değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Çalışma hem ulusal hem uluslararası veri tabanlarından derlenen 14 araştırmayı değerlendirerek önemli bir taban sağlamaktadır (3). Çocukluk çağındaki cinsel istismar, düşük öz saygı, kaygı ve depresyon dahil olmak üzere çok sayıda psikolojik sonucu içerebilir. Çok sayıda çalışma, ÇCİ mağdurlarının daha sonra tekrar cinsel mağduriyete karşı savunmasız olduğunu ve çocuk ÇCİ ile daha sonraki yüksek riskli cinsel davranışlarda bulunma arasındaki bağlantıyı belirtmiştir. ÇCİ’den kurtulanların birden fazla cinsel partnere sahip olma, ergenlik çağında hamile kalma ve yetişkinlikte cinsel saldırıya uğrama olasılığı daha yüksektir (4). Cinsel istismar mağduru olan bir çocuk; istismara dayanamayabilir, kendini ifade edemeyebilir ve başına gelenler hakkında konuşamayabilir. Daha sonra bu çocuklar kaygı, aşırı endişe ve korku hissi gibi bazı semptomlar geliştirmeye eğilimli olabilirler (5). Kendilerini suçlayabilir ve pişman olabilirler, bu da annelerine karşı dürüst olmalarını engelleyebilir. Anneleri veya bakıcılarıyla konuşamama

nedenleri arasında ceza korkusu, utanç duyma ve toplumun onlara bakış açısı konusunda endişe duyma yer alır. Bu çatışmalar, kendilerini toplumdaki soyutlama, evden çıkma korkusu, okula gitme korkusu, göz teması kuramama ve diğer sorunlar gibi psikolojik sorunlara da yol açabilir (6). Bazı aileler sorunu yanlış şekilde ele alıp, gizleyip, inkâr edip, ciddiye almayabilir. Bunun bir nedeni, cinsel istismarın genellikle belirgin fiziksel izlere sahip olmaması ve bu durumun annelerin ve bakıcıların olayı inkâr etmesine veya hatta olayı önemsemeyip sanki hiç olmamış gibi değerlendirmesine yol açmasıdır. ÇCİ vakalarının daha az bildirilebilir olmasını sağlayan zorluklardan biri, çocuğun ve ailesinin yaşadığı muhafazakâr ortamdır. Muhafazakâr toplumlar genellikle çok gizlidir ve bu tür olayları gizleme eğilimindedir. Ailenin çocuğun yaşına uygun farkındalık düzeyini bilmemesi ve söylediklerini ciddiye almaması nedenler arasındadır. Ayrıca, çocuklarıyla daha az iletişimde bulunan ve istismar konusunda daha duyarsız annelerin varlığı da söz konusudur (7).

Anneler çocuklarının ilk öğretmenleridir ve ÇCİ’nin önlenmesinde annelerin katılımları için uzun zamandır çağrılar yapılmaktadır (8). Cinsel istismara uğramış çocukların ailelerinin bu çocuklara yaklaşım şekilleri, üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. İstismara uğrayan mağdur çocukların aileleri ve çevrelerinin desteklerini göstermemesi ve çocuğa uygun tavrın benimsenmemesi, çocuğun içinde bulunduğu psikolojik problemlerin daha çok ağırlaşmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple annelerin ÇCİ hakkında bilgilendirilmesi ve buna benzer durumlarda tutum ve davranışlarının mağdur olan çocuk üzerinde oluşturacağı etkinin açıklanması gerekmektedir (9). Literatüre baktığımızda çocuk ÇCİ’yi önlemeye yönelik olan çalışmaların ailede başlamasının önemli olduğu görülmektedir. Çocuk istismarında anne beceri durumlarının geliştirilmesi ve pozitif stratejilerin benimsenmesi gerektiğini DSÖ (2016) önermektedir.

Bununla birlikte, çocukların cinsel gelişim durumları hakkında annelerin yeterli derecede bilgiye sahip olmadığı görülmektedir. Bu nedenle ÇÇİ'nin önlenmesinde annelerin aktif olarak katılımları için istismar konusunda sahip oldukları bilgi düzeyleri oldukça önemlidir (10).

Bu araştırmanın amacı 3-18 yaş arası çocuğu bulunan annelerin çocuk cinsel istismarına yönelik bilgi ve farkındalık düzeylerini belirlemek ve etkileyen faktörleri incelemektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma Tasarımı

Bu araştırma, tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir çalışmadır. Araştırma, 1 Mart-4 Nisan 2024 tarihleri arasında, Türkiye'de yaşayan ve 3-18 yaş aralığında çocuğu bulunan anneler ile çevrim içi anket yoluyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada 3 yaş ve üzeri çocukları bulunan annelerin tercih edilmesinin nedeni, bu yaş grubundan itibaren çocukların kreş veya okul ortamına girmeleri ve dolayısıyla istismara maruz kalma risklerinin artmasıdır. Literatürde, 0-2 yaş arası çocukların annelerinin cinsel istismar farkındalığı ve tutumlarının ölçülmesinin sınırlı olduğu, bu dönemde çocukların büyük ölçüde ebeveyn gözetiminde ev ortamında buldukları için riskin göreceli olarak düşük olduğu belirtilmektedir (11,12). Bu nedenle, araştırmanın kapsamı bilimsel dayanaklar doğrultusunda 3-18 yaş grubuyla sınırlandırılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'de 3-18 yaş aralığında çocuğu bulunan anneler oluşturmuştur. TÜİK (2022) verilerine göre 0-18 yaş arası toplam çocuk sayısı 22.206.034'tür. 0-2 yaş grubunu çıkararak 3-18 yaş aralığındaki çocuk sayısı yaklaşık olarak 14.705.000 olarak belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğü, Raosoft örneklem hesaplayıcısı kullanılarak % 90 güven aralığı ve %5 hata payı ile minimum 271 anne olarak hesaplanmıştır.

Kayıp veri olasılığı göz önünde bulundurularak planlanan örneklem 300 anne olarak belirlenmiş, ancak çalışma toplam 346 anne ile tamamlanmıştır (13).

Dahil edilme kriterleri: 3-18 yaş aralığında en az bir çocuğa sahip olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden anneler.

Dışlanma kriterleri: 0-2 yaş aralığında çocuğu olan ve anketi eksik dolduran anneler.

Veri Toplama Süreci

Veriler, araştırmacı tarafından çevrim içi anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Anketin ilk sayfasında aydınlatılmış onam metni yer almış, çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına göre sağlanmıştır. Katılımcılar, onam verdikten sonra anket sorularını yanıtlamıştır. Veri toplama süreci yaklaşık 5 dakika sürmüştür.

Veri Toplama Araçları

Tanıttıcı Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanmış olup katılımcıların sosyodemografik özellikleri ve cinsel istismar konusundaki bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik 14 sorudan oluşmaktadır.

Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Ölçeği: Gönültaş ve Sarıçam (2021) tarafından geliştirilmiştir (14). Ölçek 19 maddeden ve iki alt boyuttan oluşmaktadır. Çocuk cinsel istismarcılarının karakteristiği (madde 1 ve 6), Grooming/İstismar yöntemleri (madde 7-19). 7'li likert tipi olan ölçekten alınabilecek puanlar 19-133 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı toplam ölçek için 0.94, alt boyutlar için sırasıyla 0.75 ve 0.96'dır. Ölçeğin kullanım izni, geçerlilik-güvenirlik çalışmasını yapan yazarlardan elektronik posta yoluyla alınmıştır.

Etik İlkeler

Araştırma için bir üniversitenin Etik Kurulu'ndan 27.02.2024 tarih ve 326082 sayılı onay alınmıştır.

Katılımcılardan çevrim içi onam formu aracılığıyla aydınlatılmış onam alınmıştır. Ölçek yazarından kullanım izni temin edilmiştir.

İstatistiksel Analiz

Araştırmamızda elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde, kesikli değişkenlerin frekans, sürekli değişkenlerin ortalama ile standart sapma değerlerine bakılmıştır. Bununla birlikte, farklılık analizlerine başlamadan verilerin normallik varsayımı durumunu sağlayıp sağlamadığı sınanmıştır. Bu doğrultuda, verilerin analizinde, parametrik ya da nonparametrik teknikler kullanılmıştır. Yapılan tüm

işlemlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi ise $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan 346 annenin demografik özellikleri Tablo 1’de özetlenmiştir. Annelerin %81.5’i üniversite ve üzeri mezuniyet düzeyine sahipken, %90.5’i evlidir ve %74’ü çalışmaktadır. Gelir durumuna göre annelerin %59.8’i geliri giderine denk, %21.1’i ise geliri giderden fazladır. Katılımcıların %52.3’ünün iki çocuğu, %64.2’sinin büyükşehirde, %41.9’unun ise Marmara bölgesinde yaşadığı saptanmıştır.

Annelerin %38.4’ü şimdiye kadar cinsel istismara uğramış birine rastladığını, %69.1’i ise istismara uğramış

Tablo 1. Annelerin Demografik Özelliklerinin Karşılaştırılması

		n	%
Öğrenim Durumu	Lise ve Altı	64	18.5
	Üniversite ve Üzeri	282	81.5
Medeni Durum	Boşanmış	33	9.5
	Evli	313	90.5
Çalışma Durumu	Evet	256	74.0
	Hayır	90	26.0
Gelir Durumu	Gelir Giderden Az	66	19.1
	Gelir Gidere Denk	207	59.8
	Gelir Giderden Fazla	73	21.1
Çocuk Sayısı	Bir	123	35.5
	İki	181	52.3
	Üç ve Üzeri	42	12.2
Yaşanılan Yer	Büyükşehir	222	64.2
	İl Merkezi	70	20.2
	Köy/Kasaba/İlçe	54	15.6
Türkiye’nin neresinde yaşıyorsunuz?	Marmara Bölgesi	145	41.9
	Doğu Anadolu Bölgesi	144	41.6
	İç Anadolu Bölgesi	57	16.5
Şimdiye kadar hiç cinsel istismara uğramış birisine rastladınız mı?	Evet	133	38.4
	Hayır	213	61.6
Cinsel istismara uğramış birisinin ne yapması gerektiği konusunda bilginiz var mı?	Var	239	69.1
	Yok	107	30.9
Şimdiye kadar hiç cinsel istismara yönelik bir eğitim aldınız mı?	Aldım	114	32.9
	Almadım	232	67.1
Çocukların Cinsiyeti	Erkek Çocuğu Olan	103	29.7
	Kız Çocuğu Olan	121	35.0
	Hem Erkek Hem Kız Çocuğu Olanlar	122	35.3
Çocukların Yaş Dönemi	Okul öncesi	102	29.4
	Okul Dönemi	163	47.1
	İki Grup	81	23.4
Yaş (Ort. ± SS)		37.18 ± 6.439	
Toplam		346	100.0

n: sayı, %: yüzde

birisinin ne yapması gerektiği konusunda bilgi sahibi olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların %32.9'u cinsel istismara yönelik eğitim almıştır. Çocukların cinsiyet dağılımı incelendiğinde; %35.3'ü hem erkek hem kız çocuğuna, %35'i yalnızca kız çocuğuna, %29.7'si

ise yalnızca erkek çocuğuna sahiptir. Çocukların yaş dönemlerine göre dağılımı ise %29.5 okul öncesi, %47.1 okul dönemi ve %23.4 her iki yaş döneminde birden çocuğu olanlar şeklindedir. Annelerin yaş ortalaması 37.18 ± 6.439 'tür (Tablo 1).

Tablo 2. Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçekler	Cronbach's Alpha
Çocuk Cinsel İstismarcılarının Karakteristiği	.862
Grooming/İstismar Yöntemleri	.987
Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Ölçeği Toplam	.974
Cronbach's Alpha: iç tutarlılık katsayısı	

Katılımcı annelerin "Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Ölçeği" toplam ve alt boyut puanlarının güvenilirliği yüksek bulunmuştur. Ölçek toplamı için Cronbach's Alpha değeri 0.974, "Çocuk Cinsel İstismarcılarının Karakteristiği" alt boyutu için 0.862 ve "Grooming/İstismar Yöntemleri" alt boyutu için 0.987 olarak tespit edilmiştir (Tablo 2).

Verilerin Analizi

İmiştir Bu araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 26.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis

(basıklık) değerleri ile değerlendirilmiştir. Bu değerlerin -1.5 ile +1.5 aralığında olması durumunda verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (13). Yapılan analiz sonucunda tüm değişkenlere ait Skewness ve Kurtosis değerlerinin bu aralıkta olduğu belirlenmiş ve verilerin normal dağılıma sahip olduğu kabul edilmiştir (Tablo 3). Bu doğrultuda, iki grup karşılaştırmalarında bağımsız gruplar t testi, üç ve daha fazla grup karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde ise Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 3. Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait Normallik Analizi Sonuçları

	Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)
Çocuk Cinsel İstismarcılarının Karakteristiği	-.396	-.880
Grooming/İstismar Yöntemleri	-1.286	.359
Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Ölçeği Toplam	-1.159	.196
Skewness: Çarpıklık, Kurtosis: Basıklık		

Bu araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 26.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) değerleri ile değerlendirilmiştir. Bu değerlerin -1.5 ile +1.5 aralığında olması durumunda verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (13). Yapılan analiz sonucunda tüm değişkenlere ait Skewness ve Kurtosis değerlerinin bu

aralıkta olduğu belirlenmiş ve verilerin normal dağılıma sahip olduğu kabul edilmiştir (Tablo 3). Bu doğrultuda, iki grup karşılaştırmalarında bağımsız gruplar t testi, üç ve daha fazla grup karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde ise Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Annelerin Demografik Özelliklerine Göre Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Cocuk Cinsel İstismarcılarının Karakteristiği	Grooming/İstismar Yön-temleri	Ölçek Toplamı
	X ± SS	X ± SS	X ± SS
Öğrenim Durumu			
Lise ve Altı	25.48 ± 9.936	69.86 ± 25.574	95.34 ± 33.391
Üniversite ve Üzeri	28.45 ± 10.173	72.63 ± 22.827	101.08 ± 31.368
TEST	t= -2.120 p= 0.035	t= -.857 p= .392	t= -1.307 p= .192
Medeni Durum			
Boşanmış	26.33 ± 10.749	71.84 ± 23.957	98.18 ± 32.504
Evlü	28.07 ± 10.123	72.14 ± 23.319	100.22 ± 31.751
TEST	t= -.934 p= .351	t= -.070 p= .944	t= -.350 p= .727
Çalışma Durumu			
Evet	28.02 ± 10.219	72.07 ± 23.299	100.09 ± 31.852
Hayır	27.57 ± 10.123	72.25 ± 23.608	99.83 ± 31.754
TEST	t= .357 p= .722	t= -.065 p= .948	t= .067 p= .947
Gelir Durumu			
(1) Gelir Giderden Az	26.53 ± 10.004	72.63 ± 24.699	99.16 ± 32.989
(2) Gelir Gidere Denk	27.57 ± 10.346	70.63 ± 24.408	98.20 ± 33.069
(3) Gelir Giderden Fazla	30.09 ± 9.652	75.86 ± 18.313	105.95 ± 26.127
TEST	F= 2.420 p= .090	F= 1.377 p= .254	F= 1.641 p= .195
Çocuk Sayısı			
(1) Bir	27.75 ± 9.783	72.20 ± 22.137	99.95 ± 30.152
(2) İki	27.95 ± 10.325	71.83 ± 23.661	99.79 ± 32.255
(3) Üç ve Üzeri	28.14 ± 10.924	73.09 ± 25.856	101.23 ± 34.991
TEST	F= .027 p= .974	F= .051 p= .951	F= .036 p= .965
Yaşanılan Yer			
(1) Büyükşehir	27.69 ± 10.324	70.96 ± 24.393	98.66 ± 33.140
(2) İl Merkezi	28.38 ± 9.537	74.97 ± 19.601	103.35 ± 26.579
(3) Köy/Kasaba/İlçe	28.14 ± 10.553	73.16 ± 23.427	101.31 ± 32.424
TEST	F= .139 p= .871	F= .848 p= .429	F= .632 p= .532
Türkiye'nin neresinde yaşıyorsunuz?			
(1) Marmara Bölgesi	28.71 ± 10.703	73.38 ± 24.142	102.10 ± 33.184
(2) Doğu Anadolu Bölgesi	26.89 ± 9.898	71.7 ± 23.331	98.37 ± 31.293
(3) İç Anadolu Bölgesi	28.40 ± 9.448	70.50 ± 21.471	98.91 ± 29.508
TEST	F= 1.239 p= .291	F= .402 p= .669	F= .538 p= .585
Şimdiye kadar hiç cinsel istismara uğramış birisine rastladınız mı?			
Evet	26.75 ± 10.388	72.35 ± 24.413	99.10 ± 32.726
Hayır	28.62 ± 10.007	71.97 ± 22.711	100.60 ± 31.240
TEST	t= -1.673 p= .095	t= .148 p= .883	t= -.425 p= .671
Cinsel istismara uğramış birisinin ne yapması gerektiği konusunda bilginiz var mı?			
Var	27.71 ± 10.341	72.57 ± 23.808	100.28 ± 32.310
Yok	28.34 ± 9.848	71.10 ± 22.353	99.44 ± 30.707
TEST	t= -.535 p= .593	t= .541 p= .589	t= .226 p= .821

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Annelerin Demografik Özelliklerine Göre Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (devamı)

Şimdiye kadar hiç cinsel istismara yönelik bir eğitim aldınız mı?			
Aldım	27.92 ± 10.639	71.27 ± 25.020	99.19 ± 34.040
Almadım	27.90 ± 9.972	72.53 ± 22.522	100.43 ± 30.678
TEST	t= .017 p= .986	t= -.472 p= .637	t= -.341 p= .733
Çocukların Cinsiyeti			
(1) Sadece Erkek Çocuk	28.12 ± 9.875	73.11 ± 22.283	101.24 ± 30.217
(2) Sadece Kız Çocuk	28.49 ± 10.451	72.47 ± 23.150	100.97 ± 32.058
(3) Hem Kız Hem Erkek Çocuk	27.13 ± 10.200	70.91 ± 24.524	98.057 ± 32.937
TEST	F= .572 p= .565	F= .269 p= .765	F= .362 p= .696
Çocukların Yaş Dönemi			
(1) Okul Öncesi	28.02 ± 9.519	71.50 ± 21.756	99.53 ± 29.527
(2) Okul Dönemi	27.70 ± 10.116	72.80 ± 23.280	100.51 ± 31.647
(3) Her İki Dönem	28.16 ± 11.190	71.49 ± 25.562	99.65 ± 35.015
TEST	F= .064 p= .938	F= .134 p= .874	F= .037 p= .964
Yaş	r=.002 p=.973	r=.054 p=.317	r=.040 p=.456

p < 0.05 istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. t = Bağımsız gruplar t testi, F = Tek yönlü varyans analizi (ANOVA), r = Pearson korelasyon katsayısı. X: Ortalama, SS: Standart sapma

Annelerin demografik özelliklerine göre “Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Ölçeği” ve alt boyut puan ortalamaları Tablo 4’te sunulmuştur. Yapılan analizler sonucunda yalnızca “Çocuk Cinsel İstismarcılarının Karakteristiği” alt boyutunda öğrenim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (t=-2.120, p=0.035). Üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip annelerin bu alt boyuttaki puan ortalamalarının, lise ve altı eğitim düzeyine sahip annelere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Grooming/istismar yöntemleri alt boyutu ve ölçek toplam puanı açısından öğrenim durumu, medeni durum ve çalışma durumu değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05).

Benzer şekilde gelir durumu, çocuk sayısı, yaşanılan yer ve yaşanılan bölge değişkenlerine göre yapılan analizlerde de alt boyut ve toplam puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (p>0.05). Ayrıca, annelerin daha önce cinsel istismar vakalarıyla karşılaşma durumu, bu konuda bilgi sahibi olma ve eğitim alma durumları ile çocukların cinsiyeti ve yaş dönemine göre yapılan karşılaştırmalarda da ölçek ve alt boyut puanları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05). Annelerin yaşı ile ölçek ve alt boyut puanları arasında yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (r=-0.002, p>0.05).

Tablo 5. Annelerin Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Ölçeği ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarının Betimsel Analiz Sonuçları

	Min.	Max.	$\bar{X} \pm SS$
Çocuk Cinsel İstismarcılarının Karakteristiği	6.00	42.00	27.91 ± 10.182
Grooming/İstismar Yöntemleri	13.00	91.00	72.12 ± 23.346
Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Ölçeği Toplam	19.00	133.00	100.03 ± 31.781

\bar{X} : Ortalama; SS:Standart sapma

Tanımlayıcı istatistikler incelendiğinde, annelerin “Çocuk Cinsel İstismarcılarına Yönelik Bilgi ve Farkındalık Ölçeği” toplam puan ortalaması 100.03 ± 31.781 'dir. Alt boyutlar incelendiğinde, “Çocuk Cinsel İstismarcılarının Karakteristiği” alt boyut puan ortalaması 27.91 ± 10.182 , “Grooming/İstismar Yöntemleri” alt boyut puan ortalaması ise 72.12 ± 23.346 olarak belirlenmiştir (Tablo 5). Ölçek ve alt boyut puanlarına ait minimum ve maksimum değerler dikkate alındığında, katılımcı puanlarının geniş bir dağılım gösterdiği ve bireyler arasında bilgi ve farkındalık düzeyleri açısından heterojenlik bulunduğu söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çocuk cinsel istismarı, kısa ve uzun vadede ciddi sonuçlara yol açabilen önemli bir halk sağlığı sorunudur (15). Anneler, çocukların günlük yaşamındaki yakın rolleri nedeniyle istismarın erken fark edilmesinde ve önlenmesinde kritik bir konuma sahiptir (16). Adalet Bakanlığı'nın yayımladığı Adli İstatistikler 2022 raporuna göre ‘çocuğun cinsel istismarı’ suçuna ilişkin dava sayılarında son on yılda artış görülmektedir (17). Bu çalışmada 3–18 yaş aralığında çocuğu bulunan annelerin ÇCI'ye yönelik bilgi ve farkındalık düzeyleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular, yalnızca “Çocuk Cinsel İstismarcılarının Karakteristiği” alt boyutunda öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık olduğunu göstermiştir. Üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip annelerin puan ortalamalarının lise ve altı eğitim düzeyine sahip annelere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum, çocuk cinsel istismarcılarına ilişkin özelliklerin daha çok bilişsel bilgi gerektirmesi ve eğitim düzeyi arttıkça bu tür bilgilere erişimin artması ile açıklanabilir. Eğitim düzeyi yüksek olan annelerin, bilgi kaynaklarına daha kolay ulaşabilmeleri ve bu konularda daha fazla farkındalık geliştirebilmeleri, söz konusu alt boyutta daha yüksek puan almalarını açıklayabilir. Bu bulgu, annelerin eğitim düzeyi arttıkça, çocuk cinsel istismar riskinin azalabileceğini bildiren çalışmalarla uyumludur (18).

Benzer şekilde, Türkiye’de yaşayan Suriyeli mülteci ebeveynlerle yapılan bir çalışmada da eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin ÇCI bilgi ve tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (19). Literatürde genel olarak anne eğitim düzeyinin ÇCI farkındalığını artırdığı ve bilgi düzeyini olumlu yönde etkilediği bildirilmektedir (16,20).

Araştırmaya katılan annelerin %38.4'ünün cinsel istismara uğramış bir kişiyle karşılaştığı, %69.1'inin mağdurların ne yapması gerektiği konusunda bilgi sahibi olduğu ancak yalnızca %32.9'unun bu konuda eğitim aldığı belirlenmiştir. Bu bulgular, bilgiye sahip olma ile formal eğitim alma durumunun her zaman örtüşmediğini göstermektedir. Bu durum, annelerin çocuk cinsel istismarı konusundaki bilgilerini yalnızca formal eğitim yoluyla değil; medya, internet, sosyal çevre ve kişisel deneyimler gibi farklı kaynaklardan da edinmiş olabileceklerini düşündürmektedir. Bu nedenle, bilgi düzeyinin yüksek olması her zaman sistematik ve doğru yapılandırılmış bir eğitim alındığı anlamına gelmemektedir. Benzer şekilde, üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada da bilgi eksikliğinin yaygın olduğu bildirilmiştir (21).

Uluslararası çalışmalar da annelerin ÇCI konusundaki bilgi ve uygulamalarının sınırlı olabileceğini göstermektedir. Ürdün’de yapılan bir çalışmada annelerin bilgi düzeylerinin görece yüksek olmasına rağmen, önleyici uygulamaların yeterli düzeyde olmadığı belirtilmiştir (22). Çin’de yapılan çalışmalarda da annelerin bilgi eksiklikleri ve uygulama yetersizlikleri olduğu bildirilmiştir (23). Literatürde annelerin çocuk cinsel istismarı konusunda bazı bilgi eksikliklerine sahip olabileceği bildirilmektedir (24,25). Bu çalışmada elde edilen bulguların literatür ile kısmen uyumlu olduğu görülmektedir. Çalışmamızda yalnızca “Çocuk Cinsel İstismarcılarının Karakteristiği” alt boyutunda öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmuş, diğer alt boyutlar ve ölçek toplam puanı açısından anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Aile yapısının çocukların korunmasında önemli bir rol oynadığı bildirilmektedir. Ebeveynlerin birlikte yaşadığı ailelerde koruyucu mekanizmaların daha güçlü olduğu, parçalanmış ailelerde ise bu mekanizmaların zayıflayabildiği ifade edilmektedir (26,27,28). Ancak bu çalışmada sosyodemografik değişkenler açısından anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ayrıca, annelerin yaşı ile çocuk cinsel istismarcılarına yönelik bilgi ve farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bu durum, yaşın tek başına bilgi ve farkındalık düzeyini belirlemede yeterli bir değişken olmadığını düşündürmektedir. Farkındalık düzeyinin daha çok eğitim, bilgiye erişim ve bireysel öğrenme süreçleri gibi faktörlerden etkilenmesi bu sonucu açıklayabilir. Benzer şekilde, alt sosyoekonomik düzeye sahip ailelerde farkındalık düzeylerinin daha düşük olabileceği belirtilmesine rağmen (29), bu çalışmada sosyoekonomik değişkenler ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Türkiye'nin farklı bölgelerinde yapılan çalışmalarda sosyodemografik farklılıkların istismar riskini etkileyebileceği bildirilmiştir (30,31). Ancak bu çalışmada yaşanan bölge ile ÇCİ arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bu bulgu, örneklemin çevrim içi yöntemle toplanmış olması, benzer dijital erişim ve sosyoekonomik özelliklere sahip bireylerin çalışmaya katılımını artırmış olabilir. Bu durum, farklı sosyokültürel gruplar arasındaki olası farklılıkların istatistiksel olarak ortaya çıkmamasına neden olmuş olabilir. Bu bağlamda, annelerin çocuk cinsel istismarına yönelik bilgi ve farkındalık düzeylerinin artırılmasına yönelik müdahalelerin önemi ortaya çıkmaktadır. Literatürde çocuklara yönelik geliştirilen önleme programlarının istismardan korunma becerilerini artırmada etkili olduğu gösterilmiştir (32,33). Benzer şekilde annelere yönelik eğitim ve müdahale programlarının da bilgi, tutum ve uygulamaları geliştirmede etkili olduğu bildirilmektedir (10,34,35).

Bu çalışmanın bazı önemli sınırlılıkları bulunmaktadır.

Verilerin çevrim içi anket yoluyla toplanmış olması, araştırmanın yalnızca internet erişimi ve dijital okuryazarlığı olan annelerle sınırlı kalmasına neden olmuş ve bu durum örneklemin heterojenliğini ve temsil gücünü sınırlamış olabilir. Ayrıca katılımcıların büyük çoğunluğunun yüksek eğitim düzeyine sahip olması ve verilerin öz-bildirimlere dayanması, elde edilen bulguların toplumun genel sosyodemografik yapısına genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Bununla birlikte, kesitsel tasarıma sahip bu çalışma, değişkenler arasında nedensel bir ilişki ortaya koymaktan ziyade mevcut durumun betimlenmesine yönelik bulgular sunmaktadır.

Bu çalışma bulguları doğrultusunda, annelerin çocuk cinsel istismarına yönelik bilgi ve farkındalık düzeylerinin artırılmasına yönelik yapılandırılmış ve sürdürülebilir eğitim programlarının geliştirilmesi önem taşımaktadır. Özellikle düşük eğitim düzeyine sahip annelere yönelik hedefli ve erişilebilir eğitim müdahalelerinin planlanması, farkındalık düzeyinin artırılmasında etkili olabilir. Ayrıca, bölgesel ve sosyokültürel özellikler dikkate alınarak hazırlanacak eğitim içeriklerinin, yerel ihtiyaçlara uygun şekilde uyarlanması müdahalelerin etkinliğini artırabilir. Bu kapsamda, sağlık profesyonelleri tarafından yürütülecek farkındalık artırıcı programların yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Bildirimler

Çıkar çatışması

Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal destek

Yazarlar, bu çalışma için herhangi bir finansal destek almadıklarını bildirmişlerdir.

KAYNAKLAR

1. Cagney J, Spencer C, Flor L, Herbert M, Khalil M, O'Connell E, Mullany E, Bustreo F, Singh Chandan J, Metheny N, Knaul F, Gakidou E. Prevalence of sexual violence against children and age at first exposure: a global analysis by location, age, and sex. *Lancet* 2025; 405(10492):1817-36.
2. UNICEF. Over 370 million girls and women globally subjected to rape or sexual assault as children. Available at: <https://www.unicef.org/turkiye/en/press-releases/over-370-million-girls-and-women-globally-subjected-to-rape-or-sexual-assault-children>. Accessed Nov 19 2024.
3. Koç M, Koçtürk N, Zencir T. Prevalence of child sexual abuse in Turkey: a scoping review. *Toplum Sosyal Hizmet* 2023;34(1):209-26.
4. Lalor K, McElvaney R. Child sexual abuse, links to later sexual exploitation/high-risk sexual behavior, and prevention/treatment programs. *Trauma Violence Abuse* 2010;11(4):159-77.
5. Adams J, Mrug S, Knight DC. Characteristics of child physical and sexual abuse as predictors of psychopathology. *Child Abuse Negl* 2018;86:167-77.
6. Maniglio R. The impact of child sexual abuse on health: a systematic review of reviews. *Clin Psychol Rev* 2009;29(7):647-57.
7. Alharbi I, Qashqari EI, Almaliki RA, Qari RA, Yassen EE, Alhadhrani SM. A cross-sectional study on public awareness about child sexual abuse in Makkah, Saudi Arabia. *Cureus* 2023;15(2):e34931.
8. Russell DH, Trew S, Harris L, Dickson J, Walsh K, Higgins DJ, Smith R. Engaging parents in child-focused child sexual abuse prevention education strategies: a systematic review. *Trauma Violence Abuse* 2024;25(4):3082-98.
9. Bilgin, Ö. (2019). Çocuk Cinsel İstismarında Ebeveyn Tutumu: Bir Vaka Sunumu. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-17.
10. Apaydın Çırık V, Efe E, Yelipasaoglu S. Educating children through their parents to prevent child sexual abuse in Turkey. *Perspect Psychiatr Care* 2020;56(3):523-32.
11. Finkelhor D. The prevention of childhood sexual abuse. *Future Child* 2009;19(2):169-94.
12. Pereda N, Guilera G, Forns M, Gomez-Benito J. The prevalence of child sexual abuse in community and student samples: a meta-analysis. *Clin Psychol Rev* 2009;29(4):328-38.
13. Türkiye İstatistik Kurumu. İstatistiklerle Çocuk 2022. Available at: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Cocuk-2022-49674>. Accessed Nov 19, 2024.
14. Gonultas BM, Saricam H. The scale of knowledge and awareness about child molesters (KACMS): validity and reliability study. *Turk J Appl Soc Work* 2021;4(2):116-26.
15. Ifayomi M, Ali P, Ellis K. Child sexual abuse in Nigeria: a systematic review. *Trauma Violence Abuse* 2024;25(5):3597-614.
16. Guo S, Chen J, Yu B, Jiang Y, Song Y, Jin Y. Knowledge, attitude and practice of child sexual abuse prevention among parents of children with hearing loss: a pilot study in Beijing and Hebei Province, China. *J Child Sex Abus* 2019;28(7):781-98.
17. Adalet Bakanlığı. Adli istatistikler 2022. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayınları.
18. Büber Ö. 3-18 yaş gruplarında görülen cinsel istismarın sosyal hizmet açısından değerlendirilmesi: Sakarya ili örneği (Yayınlanmamış Tez). Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2019.
19. Gümüş F, Duman M, Dolu R. Child sexual abuse knowledge and attitudes of Syrian refugee parents and related factors. *J Pediatr Nurs* 2024;77:e298-304.
20. Z. Gümüş F, Duman M, Dolu R. Child sexual abuse knowledge and attitudes of Syrian refugee parents and related factors. *J Pediatr Nurs* 2024;77:e298-304.
21. Bozdağ F, Aydın MF, Bozdağ S. Üniversite öğrencilerinin çocuk cinsel istismarcılarına yönelik bilgi ve farkındalık düzeyleri. *Göbeklitepe Sağlık Bilimleri Derg* 2023;6(14):30-8.
22. Alzoubi FA, Ali RA, Flah IH, Alnattour A. Mothers' knowledge and perception about child sexual abuse in Jordan. *Child Abuse Negl* 2018;75:149-58.
23. Pereda N, Guilera G, Forns M, Gómez-Benito J. The prevalence of child sexual abuse in community and student samples: a meta-analysis. *Clin Psychol Rev* 2020;30(4):333-44.
24. Atas Z. Zihinsel yetersizlikten etkilenmiş çocuğu olan annelerin cinsel istismarı önlemeye yönelik bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Derg* 2016;8:32-43.
25. Zerey BS. Yetersizlikten etkilenmiş ve normal gelişim gösteren çocukların cinsel istismardan korunmaları hakkında anne görüşlerinin incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara; 2019.
26. Holmes WC. Men's childhood sexual abuse histories by one-parent versus two-parent status of childhood home. *J Epidemiol Community Health* 2007;61(4):319-25.
27. Şener MT, Ancı Y, Dursun OB. Significance of healthy family structure in preventing child sexual abuse: a prospective controlled study. *Medicine Science* 2014;3(1):1046-53.
28. Turla A, Aydın B, Sazak Uygul E, Zekiogulları Güngen M, Kuloğlu MM, Karabekiroğlu K. Sexual abuse of children in Turkey: psychiatric evaluation of 1785 cases. *Arch Neuropsychiatry* 2022;59(3):193-196.
29. Meraki S, Var EÇ. Alt sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Turk Sağlık Bilim Arast Derg* 2019;1(3):1-12.
30. Simsek S, Uysal C, Bez Y, Gencoglan S. Comparison of sexual abuse survivors from two different geographical regions of Turkey in terms of the sociodemographic and abuse-related characteristics. *Dusunen Adam J Psychiatry Neurol Sci* 2014;27(4):323-29.
31. Alkan Ö, Tekmanlı HH. Determination of the factors affecting sexual violence against women in Turkey: a population-based analysis. *BMC Womens Health* 2021;21(1):188.
32. Yılmaz-Irmak T, Kızıltepe R, Aksel Ş, Güngör D, Eşlek D. Mika ile kendimi korumayı öğreniyorum: cinsel istismar önleme programının etkililiği. *Turk Psikol Derg* 2018;33(81):41-57.
33. Aktunç Ö, Atıcı N, Şarkaya Güder D. A neglected issue in North Cyprus: sexual education. *Mediterr Nurs Midwifery* 2024;4(1):1-4.
34. Bhagyalakshmi KC, Kumar A. Child sexual abuse prevention involving mothers: a quasi-experimental study with protection motivation theory-based intervention. *J Community Psychol* 2022;50(8):3733-45.
35. Rudolph J, Zimmer-Gembeck MJ. Parents as protectors: a qualitative study of parents' views on child sexual abuse prevention. *Child Abuse Negl* 2018;85:28-38.